

Єлизавета Коновал

м. Харків

(Наук. керівн. – канд. пед. наук,

доц. Ємець А. А.)

ЗНАННЯ ПРО РОДИННІ, ДРУЖНІ ТА ІНШІ ЗВ'ЯЗКИ МІЖ ПИСЬМЕННИКАМИ ЯК ЗАСІБ РОЗШИРЕННЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОБІЗНАНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

***Анотація.** У статті представлено аналітичні матеріали про родинні, дружні та інші зв'язки між дитячими письменниками як засіб розширення літературної обізнаності молодших школярів. Подано «ланцюжки» письменників, які пов'язані між собою часом їх творчості, національністю, сім'єю або дружбою. Висловлено гіпотезу щодо позитивного впливу подібної інформації на уроках літературного читання в початковій школі задля структурування читацького кругозору учнів.*

***Ключові слова:** початкова школа, читацький кругозір, зв'язки, дитячі письменники.*

***Abstract.** The article presents analytical materials on family, friends and other connections between children's writers as a means of expanding the literary awareness of primary school children. There are "chains" of writers that are connected by their creative time, nationality, family or friendship. A hypothesis is expressed regarding the positive influence of such information in the lessons of literary reading in primary school in order to structure the reading outlook of students.*

***Keywords:** primary school, reader's outlook, connections, children's writers.*

Актуальним питанням сучасної методики літературного читання є формування кваліфікованого читача [1]. Однак, цю мету неможливо реалізувати, не враховуючи основних закономірностей літературної освіти. За

Н. М. Светловською, одним з основних законів формування читача є «закон знання книжок», згідно з яким: якщо читач знає книжки, у нього обов'язково виявляється читацька самостійність. «Знання книжок — це володіння системним групуванням можливого для суб'єкта кола читання... Зовнішній прояв цієї якості – здатність читача відтворювати по пам'яті або безпомилково знаходити й оцінювати для себе в безпосередньому книжковому оточенні будь-яку його потрібну частину або конкретний об'єкт (книжку)» (переклад наш – Є.К.) [3].

Багаторічні дослідження читацького кругозору молодших школярів, які проводить лабораторія методичного забезпечення безперервної системної освіти «школа-ВНЗ» та Науково-консультативний центр читання та дитячої книги Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, свідчать про те, що у пересічного молодшого школяра літературна обізнаність зменшується з кожним роком. Середній показник широти читацького кругозору молодшого школяра – 3-4 письменника. Усе менше дітей звертають увагу на прізвище автора навіть тих книжок, які їм сподобалися, які вони із захопленням прочитали.

На нашу думку, змінити ситуацію можливо за умов системного застосування вправ, спрямованих на запам'ятовування прізвищ письменників на уроках класного читання [2], проведення уроків позакласного читання, залучення привабливих для учнів форм роботи з книгою в позаурочний час [3].

Цікавим і корисним матеріалом для організації різноманітного повторення знань про письменників є інформація про різні зв'язки між ними. На нашу думку, обізнаність із фактами про друзів-письменників, батьків-письменників, з одночасним згадуванням про їхню творчість, дозволить поглибити літературну обізнаність дітей, закласти основи уявлень про різні століття. Використання такої інформації дозволить учням уявляти письменників як звичайних людей, які живуть, спілкуються між собою, й у продовж свого життя пишуть твори, які ми зараз вважаємо класикою, шедеврами літературної творчості.

Наприклад, взяти біографію нашого видатного Кобзаря – Тараса Григоровича Шевченка. Його творчість діти вивчають з першого до одинадцятого класу школи, а потім ще й в університеті. Ми всі знаємо про його нелегку долю кріпака, але мало коли згадується про широке коло спілкування митця. Тарас Григорович підтримував дружні стосунки з письменницею Марко Вовчок (Марія Вілінська). І це була не просто дружба, це було справжнє творче споріднення двох талантів. У дитяче читання ввійшли казки Марка Вовчка «Злючка–колючка і добра троянда», «Королевна Я», оповідання «Горпина» тощо.

Поет Євген Гребінка (дітям доступна його байка «Ведмежий суд») був одним із тих, хто допоміг молодому Шевченкові звільнитися з кріпацтва. І що не менш важливо, Євген Гребінка одним із перших помітив ще й поетичну обдарованість майбутнього велетня нації. І діти, вивчаючи життя і творчість Тараса Григоровича Шевченка, будуть чути поряд з його ім'ям прізвища інших чудових та талановитих митців, і можливо, в них почне з'являтися бажання дізнаватися про них, про їхню творчість. А дізнаючись такої інформації, ланцюжок зв'язків можна розвивати все далі й далі.

Слухаючи про Марію Вілінську, діти будуть чути прізвища таких письменників, як Пантелемон Куліш (у дитяче читання ввійшла його казка «Півпівника»), а також французького письменника Жуля Верна (повість «Діти капітана Гранта»), який дав Марку Вовчку право на перший переклад своїх творів. Розуміння, що так багато митців жили і творили в один час, і навіть були знайомі один з одним, – це не може не зацікавлювати юних читачів.

Серед письменників ХХ століття передусім слід звернути увагу на відому авторку – Наталю Забілу, прізвище якої знає сьогодні майже кожна українська дитина. Вона написала безліч дитячих творів, як прозових, так і віршованих. Наприклад, оповідання «Ластівки», «Олівець-малювець», вірші «Андрійко-школяр», «Дві білки», «Маслючок» тощо. Тут також можна сформуванати невеличкий ланцюжок: Наталя Забіла мала дружні стосунки з такими

письменницями, як Марія Пригара (вірші «Перша зустріч», «Гості» і т.д.) й Оксана Іваненко (казки «Джмелик», «Кисличка» тощо).

Український письменник, якого обожають юні читачі, – Анатолій Костецький – підкорив дітей своїми пригодницькими творами «Суперклеї Христофора Тюлькіна, або Здавайтеся – вас відкрито», «Мінімакс-кишеньковий дракон, або День без батьків». Тут ланцюжок можна скласти з дружніх зв'язків Анатолія Костецького з Михайлом Стельмахом (вірші «Колискова», «А у мене є сестричка») і його сином Ярославом (оповідання «Нахаба», повісті «Митькозавр із Юрківки, або Химера лісового озера», «Голодний, злий і дуже небезпечний»).

Подаючи школярам персоналії ХХ століття, необхідно окремо виділити літературне подружжя Андрія Малишка (автора таких дитячих творів «Перепілка», «Підкова», «Заєць-побігаєць») та Любові Забашти (вірші «Яблунька», «Веснянка», «Дощик і веселка» та інші).

А ще можна навести приклад ланцюжка російських митців дитячої літератури ХХ століття: поет Валентин Берестов («Читалочка») і його «краща з жінок» – Тетяна Александрова («Домовичок Кузька»). Вони навіть спільно написали кілька дитячих казок.

Продовжуючи цей ланцюжок, поряд з прізвищем Валентина Берестова можемо записати улюбленця дітей – Корнія Чуковського. Тут важливо згадати цікаве, на наш погляд, знайомство письменників. Така життєва історія про відомих митців зацікавить дітей і зробить їх на крок ближче до літературної обізнаності. А «відштовхуючись» від дідуся Корнія, взагалі можна побачити безліч відомих прізвищ. Наприклад, Борис Житков, «людина незвичайної долі», який у світ письменництва прийшов вже у зрілому віці й написав безліч дитячих оповідань. А Корнія Чуковського також можна поєднати з ланцюжком українських письменників через дружбу з Наталею Забілою.

Враховуючи організовані нами спостереження в ході експериментальної роботи з літературної освіти молодших школярів, досвід, отриманий під час педагогічної практики, можемо стверджувати, що цікава розповідь учителя про

письменника активно впливає на літературну обізнаність школярів. Якщо одним з аспектів учительської бесіди будуть різноманітні зв'язки між письменниками, то структурування читацького кругозору покращиться, що позитивно вплине на процес і результат формування кваліфікованого читача.

Література

1. Куцевол О. Як навчити дітей читати? // *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України*. – 2001. – № 5. – С. 2-6.

2. Лапшина І.М. Біографія письменника як джерело розуміння змісту твору. Формування вміння інтерпретувати літературний текст на основі інформації про життя автора. // *Учитель початкової школи: науково-методичний журнал*. 2015. №5. С. 3–5.

3. Светловская Н.Н. Обучение чтению и законы формирования читателя // *Начальная школа*, 2003 № 1, URL: http://pedlib.ru/Books/1/0032/1_0032-6.shtml#book_page_top

Лілія Медун

м.Вінниця

(Наук. керівн. – канд. пед. наук,

проф. ВДПУ Лапшина І.М.)

ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ ЗАСОБАМИ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Анотація. Автор статті аналізує зміст поняття «комунікативні уміння», вагомість їх становлення і розвитку для дітей дошкільного віку, коментує засоби формування комунікативних умінь, зокрема розвивальний потенціал дитячої літератури.

Ключові слова: дошкільна освіта, комунікативна компетентність, комунікативні уміння, освітні засоби, розвивальний потенціал, дитяча література.

Abstract. The author of the article analyses the meaning of the concept of "communicative skills", the importance of their formation and development in preschoolers, comments on the means of developing communication skills, in particular the developmental potential of children's literature.